

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**Кафедра правового забезпечення підприємницької діяльності та
фінансової безпеки**

Факультет № 6

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни «Господарське право»

обов'язковий компонент

освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

072 Фінанси, банківська справа та страхування

(фінансова безпека та фінансові розслідування)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 р. № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 р. № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 р. № 7

Розглянуто на засіданні кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету №6 від 25.08.2023 р. № 7

Розробник:

Професор кафедри правового забезпечення підприємницької діяльності та фінансової безпеки факультету № 6 ХНУВС, к.ю.н., доцент Сядриста Ірина Ігорівна.

Рецензенти:

Професор кафедри державно-правових дисциплін юридичного факультету Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, д.ю.н., професор Россіхіна Г.В.

Заступник декана факультету № 1 з навчально-методичної роботи Харківського національного університету внутрішніх справ, д.ю.н., Невядовський В.О.

1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю	
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарь	Практичні	Лаборатор		Самостійн
ТЕМА № 1. Поняття господарського права та господарської діяльності	8	2	2			4	
ТЕМА № 2. Господарські правовідносини	8	2	2			4	
ТЕМА № 3. Створення суб'єктів господарювання та порядок їх державної реєстрації	8	2	2			4	
ТЕМА № 4. Ліцензування господарської діяльності	8	2	2			4	
ТЕМА № 5. Правове становище господарських товариств	8	2	2			4	
ТЕМА № 6. Правове становище виробничих кооперативів	8	2	2			4	
ТЕМА № 7. Правове становище підприємств та їх об'єднань	8	2	2			4	
ТЕМА № 8. Загальна характеристика припинення господарської діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання	8	2	2			4	
ТЕМА № 9. Особливості ліквідації суб'єкта господарювання у зв'язку з банкрутством	8	2	2			4	
ТЕМА № 10. Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції	8	2	2			4	
ТЕМА № 11. Захист прав	10	2	2			6	

споживачів							
Всього за рік:	90	22	22			46	Залік

(заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни					Вид контролю
	Всього	з них:				
		Лекції	Семінарсь	Практичні	Лаборатор	
ТЕМА № 1. Поняття господарського права та господарської діяльності	11	2	2			7
ТЕМА № 2. Господарські правовідносини	9	2				7
ТЕМА № 3. Створення суб'єктів господарювання та порядок їх державної реєстрації	11	2	2			7
ТЕМА № 4. Ліцензування господарської діяльності	7					7
ТЕМА № 5. Правове становище господарських товариств	7					7
ТЕМА № 6. Правове становище виробничих кооперативів	7					7
ТЕМА № 7. Правове становище підприємств та їх об'єднань	7					7
ТЕМА № 8. Загальна характеристика припинення господарської діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання	7					7
ТЕМА № 9. Особливості ліквідації суб'єкта господарювання у зв'язку з банкрутством	8					8
ТЕМА № 10. Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від	8					8

недобросовісної конкуренції							
ТЕМА № 11. Захист прав споживачів	8					8	
Всього за рік:	70	6	4			80	Залік

2. Методичні вказівки до семінарських занять

Тема № 1. Поняття господарського права та господарської діяльності

Семінарське заняття: Поняття господарського права та господарської діяльності.

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання - 2 години;

заочна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, ознаки та види господарської діяльності.
2. Підприємництво: поняття, ознаки та мета.
3. Принципи господарювання та їх зміст.
4. Поняття господарського права.
5. Предмет і метод господарського права.
6. Система господарського права
7. Система джерел господарського права.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

Підготовка і освоєння учбових питань основана на дослідженні точок зору, що склалися у науці відносно правових категорій понять «господарська діяльність», «підприємницька діяльність», а також положень нормативних актів, що закріплюють легальне визначення останніх.

Законодавство, що заклало підстави здійснення господарювання надало

можливість моделювати господарську діяльність на найбільш прийнятних засадах. Господарський кодекс України встановлює правові основи господарської діяльності (господарювання) та регулює широкий спектр господарських відносин в тому числі й різноманітних способів залучення власників до економічної діяльності. З розвитком ринкових відносин в країні удосконалюються також форми провадження господарської (підприємницької) діяльності. Саме Господарський кодекс України виконує роль рушія ринкових перетворень і розвитку відносин господарювання в Україні на принципово новій основі, поклав шлях до подальшої гармонізації законодавства України та усунення прогалин у правовому регулюванні відносин у цій сфері.

Досліджуючи поняття «господарська діяльність», «підприємницька діяльність», необхідно відштовхуватись від їх легального закріплення, що передбачені ст.ст. 3, 42 Господарського кодексу України. Слід відзначити, що поняття «підприємництво» не є новацією українського законодавства. Так, якщо комерція – поняття інтернаціональне, то «підприємництво» є сенс вважати на думку деяких дослідників русифікованим аналогом business (англ. – справа, заняття, професія). Деякі автори прямо зазначають, що «підприємництво» – це еквівалент англійського слова “business”. Але з цього приводу немає єдиної думки щодо визначення поняття “підприємництво”. Доречним буде проведення порівняльного аналізу наукових визначень поняття «господарської діяльності» та «підприємницької діяльності», та виявити їх розбіжності, зіставити з легальним визначенням і зробити відповідні висновки.

Вивчаючи легальне визначення «господарської діяльності», «підприємництва», потрібно охарактеризувати кожную з ознак такої діяльності, розкрити їх зміст, проблеми визначення в науці господарського права.

Опрацьовуючи принципи господарської (підприємницької) діяльності необхідно дослідити основоположні ідеї, яким відповідає ця діяльність.

Розкриваючи принципи підприємницької діяльності, які передбачені ст. 44 Господарського кодексу України, слід розкрити їх зміст та правове забезпечення.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Порівняльна характеристика господарських відносин та цивільних відносин: відміни та схожі риси.
2. Система господарського законодавства України за предметом регулювання.
3. Межі принципу свободи підприємницької діяльності у вигляді обмежень і заборон.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Види господарської діяльності та їх правова регламентація.
2. Принципи господарювання та їх характеристика.
3. Місце господарського права в системі права України.
4. Поняття та ознаки господарського права (доктринальний аспект).
5. Обмеження фізичних осіб у праві на заняття підприємницькою діяльністю.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Виберіть вид господарської діяльності, відповідну організаційно правову форму і складіть поточний бізнес план (на 1 рік діяльності). Бізнес-план повинен містити наступні розділи:

- а) обґрунтування (можливості фірми, резюме)
- б) види товару (послуг, робіт)
- в) ринок збуту товару
- г) конкуренція на ринку збуту
- д) план маркетингу
- є) виробничий план
- ж) організаційний план

- з) фінансовий план
- і) оцінка ризиків
- ї) додатки

Ситуація 2.

Назвіть передумови (об'єктивного та суб'єктивного характеру) для заняття наступними видами господарської діяльності:

- а) торгівля молочною продукцією;
- б) відкриття пункту швидкого харчування;
- в) надання медичних послуг;
- г) надання фінансових послуг;
- д) надання побутових послуг.

Ситуація 3.

Власник приватного будинку з просторим двором, Степчук, маючи навички у розведенні нутрій вирішив організувати сімейний бізнес. Для цього він отримав кредит у банку та почав вирощувати нутрій. Продукцію первинного забою син Степчука реалізовував на міському ринку, сплачуючи ринковий збір. Частково м'ясопродукти збувалися у пункти громадського харчування.

Жінка С. налагодила надомне хутряне виробництво для чого було закуплене необхідне обладнання. З хутру нутрій за допомогою залучених по основному місці роботи – жіночої колонії строго режиму, які у минулому відбували строк, де і отримали необхідні навички швачок, був організований пошив. У вільній частині будинку був організований цех по пошиву шуб та шапок. Готова продукція реалізовувалась на речових ринках міста, та через мережу спеціалізованих хутряних магазинів.

Дайте правову оцінку ситуації. Які умови повинні бути дотримані для розгляду зазначеної діяльності легальною?

Ситуація 4.

Пенсіонерка Бубнова, знаходячись у скрутному матеріальному становищі, маючи досвід у моделюванні та пошиву одягу за невелику плату

виконувала заклази з пошиву верхнього одягу, весільного вбрання. Окрім цього у вільний час Бубнова періодично підробляла надаючи послуги тамади на весіллях, масажистки та перукаря. Для кваліфікованого надання зазначених послуг, вона закінчила відповідні курси, про що мала відповідні свідоцтва.

Посилаючись на свій похилий вік (62 роки), та нерегулярність надання зазначених послуг, Б. не збирається легалізувати свою діяльність.

Дайте правову оцінку такої ситуації. Чи є потреба у легалізації надання зазначених послуг? У якому разі діяльність Б. можливо розглядати як законну? Чи є вікове обмеження для заняття підприємництвом?

Ситуація 5.

Хільов В, який досягнув 17 років працював за трудовим договором в приватному підприємстві свого батька «Будівельник» та активно допомагав йому у веденні справ. Після смерті батька, являючись прямим спадкоємцем майна, Х. вирішив продовжувати бізнес батька, пов'язаний з виконанням будівельних робіт.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи може Х. продовжувати господарську діяльність батька на тій основі, що у спадок йому перейшло все майно підприємства? Чи потрібне внести які-небудь зміни у засновницькі документи?

Література:

1. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина).

Київ: Ліра, 2017. 240 с.

5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
6. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
7. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
8. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 2. Господарські правовідносини

Семінарське заняття: Господарські правовідносини

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, ознаки, елементи та види господарських правовідносин.
2. Об'єкти господарських правовідносин, їх види та особливості.
3. Суб'єкти господарських правовідносин та їх загальна характеристика.
4. Зміст господарських правовідносин.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

Вивчення даної теми у значній мірі базується на базових положеннях теорії права про правовідношення, а також на відповідних положеннях

цивільного права, які стосуються цивільних правовідносин, їх видів та елементів. Окрім цього, при вивченні цієї теми необхідно звернутися й до відповідних положень адміністративного права, які торкаються питань, що пов'язані з адміністративними (управлінськими) правовідносинами взагалі, та з правовідносинами щодо управління економікою, зокрема. На базі вказаних вище положень потрібно визначити поняття господарських правовідносин та вказати їх види.

При з'ясуванні видів та змісту об'єктів господарських правовідносин слід звернутися до відповідних положень Цивільного кодексу України щодо видів об'єктів цивільного права, та вказати які з відповідних об'єктів є об'єктами суспільних відносин, що виникають при здійсненні господарської (і насамперед – підприємницької) діяльності. Виходячи зі змісту Розділу III Господарського кодексу та інших положень, присвячених окремим господарським зобов'язанням слід з'ясувати, які особливості мають об'єкти майнових правовідносин в господарській сфері.

Особливу увагу потрібно приділити окремим об'єктам господарських правовідносин, а саме речам, цінним паперам, об'єктам права інтелектуальної власності, майновим правам, результатам дій (роботам, та послугам). Серед зазначених вище об'єктів окремо слід з'ясувати правовий режим цілісного майнового комплексу (підприємства), як об'єкта господарських правовідносин.

Також необхідно встановити зміст господарських правовідносин та підстави їх виникнення.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Об'єкти права інтелектуальної власності, як об'єкти господарських правовідносин.
2. Фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності.
3. Державні та кооперативні унітарні підприємства.
4. Благодійні та інші неприбуткові організації у сфері господарювання.

5. Учасники відносин у сфері господарювання
6. Поняття та ознак організаційно-правової форми.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Цілісний майновий комплекс (підприємство) як об'єкт господарських правовідносин.
2. Поняття господарських правовідносин та їх особливості.
3. Гарантії прав суб'єктів господарювання.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

ТОВ «Аудит-Консалтинг», яке займалося наданням аудиторських послуг було продано ТОВ «Експерт-Аудит» з аналогічним предметом діяльності. Після підписання договору купівлі-продажу, колишні власники ТОВ «Аудит-Консалтинг» відкрили поряд з офісом своєї колишньої фірми нову фірму ТОВ «Аудит та Консалтинг», основним предметом діяльності якої є надання аудиторських послуг.

Засновники ТОВ «Експерт-Аудит» звернулися до суду з позовною заявою про відшкодування завданих ним збитків та вимагали від ТОВ «Аудит та Консалтинг» сплати суми неотриманих доходів, оскільки всі колишні клієнти ТОВ «Аудит-Консалтинг» перейшли до ТОВ «Аудит та Консалтинг».

Вкажіть що є об'єктами господарських правовідносин. Які немайнові відносини можуть бути об'єктами господарських правовідносин? Що таке клієнтелла, як об'єкт господарських правовідносин?

Дайте юридичну характеристику ситуації та вирішіть питання по суті.

Ситуація 2.

Складіть порівняльну таблицю об'єктів цивільних та господарських правовідносин з зазначенням відповідних статей Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України, їх змістом та співвідношенням вказаних об'єктів.

Ситуація 3.

В результаті зміни засновників в ТОВ «Перрі-Україна» змінилися

власники товариства. На загальних зборах учасників було прийняте рішення про реалізацію (продаж) цілісного майнового комплексу після чого був укладений договір купівлі-продажу цілісного майнового комплексу підприємства. При визначенні ціни комплексу були враховані: вартість об'єкту нерухомості, вартість земельної ділянки, вартість майнових прав, що належать товариству, в тому числі прав інтелектуальної власності та вартість обладнання. Після укладення договору з'ясувалося, що земельна ділянка є внеском до статутного капіталу ТОВ «Перрі-Україна», обладнання передані товариству учасником на правах оренди, а саме товариство мало відшкодувати збитки, завдані навколишньому середовищу порушенням екологічних норм.

Дайте юридичну характеристику ситуації та вирішить питання по суті.

Ситуація 4.

Надайте характеристику цілісному майновому комплексу, як об'єкту господарського правовідношення. Що саме може входити до складу цілісного майнового комплексу? Як співвідносяться цілісний майновий комплекс та статутний капітал товариства. Які особливості купівлі-продажу цілісного майнового комплексу (підприємства)? Надайте юридичну характеристику ситуації.

Література:

1. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> .
3. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> .
4. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.

5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
6. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
7. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
8. Сядриста І.І. Деякі проблеми визначення суб'єкта акціонерної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С.61–65.
9. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 3. Створення суб'єктів господарювання та порядок їх державної реєстрації

Семінарське заняття: Створення суб'єктів господарювання та порядок їх державної реєстрації

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання - 2 години;

заочна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Створення суб'єкта господарювання.
2. Поняття та порядок проведення державної реєстрації суб'єктів господарювання.

3. Документи, що подаються для проведення реєстраційних дій.
4. Єдиний державний реєстр.
5. Дії, що пов'язуються з державною реєстрацією суб'єкту господарювання, їх види та юридичне значення.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми:

Створення суб'єктів господарювання, зокрема суб'єктів підприємницької діяльності за загальним правилом проходить три стадії: ініціативну (ознайомлення з інфраструктурою ринку, складання бізнес-плану), організаційну (формування установчих документів) легалізаційну (державна реєстрація, ліцензування, тощо).

Державна реєстрація суб'єктів господарської (підприємницької) діяльності посідає першочергове місце у процесі легалізації підприємництва. Державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності є найбільш важливим етапом зовнішньої легалізації, з проходженням якої у фізичних та юридичних осіб виникає підприємницька правосуб'єктність. Тому при відповіді на семінарському занятті здобувачі вищої освіти повинні вміти сформулювати поняття легалізації суб'єктів підприємницької діяльності, визначити її мету та види легалізації, розкрити їх сутність.

Загальний порядок державної реєстрації суб'єктів підприємництва передбачений Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», тому при підготовці до семінарського заняття здобувачі вищої освіти повинні опрацювати положення вказаного Закону та дати визначення поняття державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, визначити поняття «державний реєстратор» та «Єдиний державний реєстр». Також необхідно визначити порядок державної реєстрації юридичної особи (документи, необхідні для проведення реєстрації юридичної особи, порядок та строк проведення реєстрації, підстави для відмови у проведенні державної реєстрації юридичної особи), потім необхідно розглянути порядок державної реєстрації фізичної особи, що має намір стати підприємцем (документи,

необхідні для проведення державної реєстрації, строк проведення реєстрації, підстави для відмови у проведенні державної реєстрації фізичної особи). Окрім вказаного, здобувачі вищої освіти повинні знати підстави залишення документів, що подані для проведення державної реєстрації, без розгляду

Також на семінарському занятті здобувачам вищої освіти необхідно визначити суб'єктів, для яких передбачено спеціальний порядок проведення державної реєстрації, та вказати особливості спеціального порядку державної реєстрації на прикладі окремих суб'єктів підприємництва (банків, торгово-промислових палат, фінансових установ, кредитних спілок, бірж і т.ін.).

Окрім зазначеного, здобувачі вищої освіти мають вказати які зміни в установчих документах юридичної особи підлягають державній реєстрації та які документи необхідно подати для її проведення, підстави та порядок скасування державної реєстрації змін до установчих документів юридичної особи. Також необхідно розглянути порядок внесення змін до відомостей про фізичну особу — підприємця. Здобувачі вищої освіти повинні знати підстави для проведення державної реєстрації припинення юридичної особи та припинення підприємницької діяльності фізичної особи.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Система органів державної реєстрації.
2. Державний реєстратор: вимоги, обов'язки.
3. Функціональні особливості порталу електронних сервісів.
4. Відомості Єдиного державного реєстру: підстави для внесення, основні відомості які містяться.
5. Надання відомостей з Єдиного державного реєстру.
6. Інформаційна взаємодія між Єдиним державним реєстром та інформаційними системами державних органів.
7. Вимоги до найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу.
8. Порядок проведення державної реєстрації та інших реєстраційних дій.

9. Виправлення помилок, допущених у відомостях Єдиного державного реєстру.
10. Оскарження реєстраційних дій.
11. Відповідальність у сфері державної реєстрації.
12. Фінансове забезпечення державної реєстрації.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Порядок отримання дозволу на виготовлення печатки та штампу.
2. Порядок відкриття рахунку в установі банку.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Відділенням державно-громадського фонду боротьби зі злочинністю було надіслано ТОВ «Світанок» листа, в якому вказувалося, що, на підставі розпорядження обласної держадміністрації «Про додаткові заходи щодо покращення обліку юридичних осіб області», товариство для подальшого здійснення підприємницької діяльності повинно пройти так звану «паспортизацію». Для цього необхідно заповнити анкету, надати оригінали установчих документів та сплатити 1000 грн. на рахунок фонду. Після цього, як було вказано в листі, ТОВ «Світанок» отримає Свідоцтво про проходження паспортизації юридичної особи та матиме в подальшому можливість здійснювати діяльність.

Яким чином здійснюється легалізація підприємницької діяльності? Який документ необхідно отримати особі для легального здійснення підприємницької діяльності? Чи є правомірними вимоги, що вказані у листі?

Ситуація 2.

9 серпня 2011 р. було створено та зареєстровано у встановленому порядку ТОВ «Старт». В січні 2012 р. виникла необхідність зміни юридичної адреси товариства, окрім цього до його складу були прийняті нові учасники.

Які дії необхідно здійснити засновникам товариства?

Ситуація 3.

Громадянин Соренко Н. Г. вирішив стати приватним підприємцем. Для

проходження процедури державної реєстрації він подав до районної держадміністрації письмову заяву, копію паспорта та документ про сплату реєстраційного збору. Через тиждень після подачі вказаних документів Соренко отримав повідомлення про відмову у проведенні державної реєстрації (підстави відмови не вказувалися).

Чи є правомірними дії державного реєстратора?

Що має зробити Соренко Н. Г. для того, щоб стати підприємцем?

Література:

1. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
6. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
7. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
8. Жорнокуй Ю.М. Договори про створення корпорації. *Вісник Національної академії правових наук України*, 2017. №1. С. 49–59.
9. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те

вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 4. Ліцензування господарської діяльності

Семінарське заняття: Ліцензування господарської діяльності

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки ліцензування.
2. Поняття ліцензії, її зміст та порядок отримання.
3. Документи, що подаються для проведення реєстраційних дій.
4. Контроль та відповідальність у сфері ліцензування.
5. Поняття анулювання ліцензії, його види та підстави.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Певні види господарської діяльності не можуть здійснюватися без отримання спеціального дозволу – ліцензії. Процедура отримання ліцензії передбачена Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності». Останній, у ст. 7 встановлює перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню. Слід звернути увагу на те, що даний перелік вичерпний і не може бути поширений іншими нормативними актами.

Вивчення даної теми повинно базуватися на чіткому та ясному уявленні природи та сутності встановлених на території України обмежень в здійсненні господарської діяльності. При дослідженні теми необхідно досконально вивчити закони та підзаконні акти, що регулюють інститут ліцензування.

Ліцензуванню передують два моменти: по-перше – державна реєстрація суб'єктів господарської діяльності, по-друге - передбачення виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню в засновницьких

документах.

Здобувачам вищої освіти необхідно вивчити легальне визначення поняття «ліцензування», що міститься у ст. 1 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; розглянути види діяльності, які належать до ліцензованих; поняття та зміст ліцензійних умов; документи, що подаються заявником для отримання ліцензії до органу ліцензування; порядок видачі, переоформлення ліцензії; розглянути умови та порядок отримання ліцензій; порядок ведення ліцензійного реєстру і ліцензійних справ; повноваження експертно-апеляційної ради; здійснення контролю за дотриманням законодавства у сфері ліцензування та дотримання ліцензійних умов; підстави і послідовність анулювання ліцензії.

При вивченні особливостей ліцензування слід звернути увагу на:

-з'ясування ознак, за якими та чи інша діяльність віднесена до ліцензуємої. Виявити порядок отримання ліцензій (які документи необхідні для цього, які органи здійснюють видачу ліцензій, в який термін здійснюється видача ліцензії, за якими мотивами можлива відмова у видачі ліцензії).

-зміст ліцензії (які реквізити ліцензії, на який строк вона видається).

- спеціальний порядок отримання ліцензії для окремих видів діяльності, вказати зміст та особливості спеціального порядку отримання ліцензії.

- порядок отримання ліцензії відокремленими підрозділами.

- випадки закінчення та анулювання дії ліцензії.

- значення умов та правил здійснення окремих видів діяльності.

Важливо знати, що здійснення господарської діяльності, що належить до ліцензуємої, без одержання ліцензії (або після закінчення строку її чинності) розглядається як порушення встановленого порядку зайняття господарської діяльності і тягне за собою застосування заходів адміністративної або кримінальної відповідальності.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Принципи державної політики у сфері ліцензування.
2. Особливості та обов'язки експертно-апеляційної ради з питань ліцензування.
3. Перелік та повноваження органів ліцензування
4. Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню.
5. Ліцензійні умови: ознаки, особливості.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Контроль та відповідальність у сфері ліцензування.
2. Державні органи, що здійснюють видачу ліцензій, їх види та правове становище.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Приватний підприємець Левін, у 2007р. створив підприємство, що займається дезинсекційними і дератизаційними роботами, отримав у встановленому порядку ліцензію на здійснення такої діяльності. У 2008 р. зареєстрував два відокремлених підрозділи (філії). При проведенні перевірки податковою інспекцією встановлено, що минуло 2 тижні, як закінчився термін, на який видавалася ліцензія на здійснення такої діяльності, окрім цього обидві філії підприємства здійснюють діяльність на основі нотаріально засвідчених копій ліцензії. У результаті діяльність підприємства та філій була призупинена. Л. звернувся зі скаргою до експертно-апеляційної ради на неправомірність дій податкової інспекції, так як тиждень назад він подав документи на продовження ліцензії.

Вирішіть питання по суті.

Ситуація 2.

За несвоєчасне повідомлення органів реєстрації про зміну місцезнаходження, була скасована державна реєстрація туристичної фірми «Пік». Оскільки підстави для анулювання ліцензії, на думку керівників фірми були відсутні, а за 35 туристичних подорожей оплата клієнтами була внесена передчасно, туристична фірма продовжувала свою діяльність.

Дайте оцінку ситуації, що склалася.

Література:

1. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
6. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
7. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
8. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 5. Правове становище господарських товариств

Семінарське заняття: Правове становище господарських товариств

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття, види господарських товариств.
2. Правове положення майна господарських товариств і його формування.
3. Особливості створення і ліквідації окремих видів господарських товариств.
4. Особливості управління господарськими товариствами.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Одним із найпоширеніших видів суб'єктів господарювання є господарські товариства. Їх правовий статус визначається положеннями Глави 8 Цивільного кодексу України, Глави 9 Господарського Кодексу України, Законом України «Про господарські товариства», Законом України «Про акціонерні товариства», Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю».

Цивільний кодекс України містить досить вузьке визначення поняття господарського товариства, визначаючи, разом з тим, його головні ознаки: наявність статусу юридичної особи і наявність статутного капіталу, поділеного на частки між учасниками.

У ст. 1 Закону України «Про господарські товариства» та ст. 79 ГКУ міститься легальне визначення господарського товариства: *«Господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою отримання прибутку»*.

Виходячи з вищезазначеного можна визначити такі ознаки господарського товариства:

- створення на добровільних засадах;
- це підприємство або інший суб'єкт господарювання;

- створення як юридичними, так і фізичними особами;
- створення товариства поєднане із об'єднанням майна осіб, які його створюють;
- учасники товариства беруть участь в підприємницькій діяльності товариства;
- господарське товариство створюється з метою отримання прибутку.

Порядок створення господарського товариства залежить від виду товариства. Загальним є те, що для створення усіх повинно бути рішення засновників про створення товариства, підписаний установчий договір, за необхідності розроблений і затверджений статут, усі господарські товариства повинні бути зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності.

Установчі документи господарського товариства – це передбачені чинним законодавством, розроблені і затверджені в установленому законом порядку правові документи встановленої форми, які фіксують факт створення господарського товариства й основні характеристики цього товариства.

Відповідно до ч.1 ст. 82 ГКУ та ч.2 ст. 87 ЦКУ, установчими документами господарського товариства є установчий договір та статут. При цьому установчим документом акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю є статут, а для командитного товариства та повного товариства є установчий договір.

Основним джерелом майна господарського товариства є внески його учасників: грошові кошти, цінні папери, матеріальні цінності, майнове право.

Учасниками господарського товариства є особи, які створили господарське товариство і зберігають свою участь у ньому в процесі його діяльності, або вступили в уже діюче господарське товариство у порядку встановленому законом та установчими документами товариства.

Господарські товариства залежно від складу учасників, наявності або відсутності відповідальності учасників за боргами товариства поділяються на

п'ять видів:

- 1) акціонерне товариство;
- 2) товариство з обмеженою відповідальністю;
- 3) товариство з додатковою відповідальністю;
- 4) повне товариство;
- 5) командитне товариство.

1. *Акціонерним товариством* – є господарське товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій однакової номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства, а акціонери несуть ризик збитків, пов'язаних із діяльністю товариства, в межах вартості належних їм акцій.

Акціонерні товариства відповідно до Закону «Про акціонерні товариства» можуть бути публічні та приватні.

2. *Товариством з обмеженою відповідальністю* – є господарське товариство, що має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном, а учасники товариства, які повністю сплатили свої вклади, несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, у межах своїх вкладів.

3. *Товариством з додатковою відповідальністю* – є господарське товариство, статутний фонд якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а у разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників.

4. *Повним товариством* – є господарське товариство, усі учасники якого відповідно до укладеного між ними договору здійснюють підприємницьку діяльність від імені товариства і несуть додаткову солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

5. *Командитним товариством* – є господарське товариство, в якому один або декілька учасників здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть за його зобов'язаннями додаткову солідарну відповідальність усім своїм майном, на яке за законом може бути звернено стягнення (повні учасники), а інші учасники присутні в діяльності товариства лише своїми вкладами (вкладники).

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Персональні товариства (повні та командитні): поняття та особливості.

2. Об'єднання капіталів (АТ, ТОВ, ТДВ): поняття та особливості.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Органи управління публічним акціонерним товариством та їх компетенція.
2. Види учасників господарських товариств та особливості засновників господарських товариств.
3. Організаційно-правові форми суб'єктів господарювання.
4. Управління господарським товариством.
5. Правове становище казенного підприємства.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Задорнов виявив бажання займатись підприємницькою діяльністю, а саме, відкрити свій супермаркет. Його знайомий юрист Петросян дав йому пораду, що буде краще та менш ризиковим створити юридичну особу у вигляді товариства з обмеженою відповідальністю. Та сказав, що Задорнов повинен буде внести в статутний капітал такого товариства суму в розмірі, що дорівнює 130 мінімальним заробітним платам, інакше його не зареєструють. А також сказав, що Задорнов буде відповідати перед кредиторами в сумі, що дорівнює його статутному капіталу та, якщо цієї суми буде недостатньо, то також він буде відповідати додатково своїм

власним майном. Петросян також сказав Задорнову, що для створення такого товариства він повинен знайти людину, яка буде згодна стати його співзасновником, тому що для того щоб створити товариство з обмеженою відповідальністю, відповідно до законодавства повинно бути не менше 2-х засновників.

Зробіть висновок, чи правильно Петросян проконсультував Задорнова? Якщо ні, то що саме невірно він порекомендував Задорнову? Дайте будь ласка вірну, юридично обґрунтовану консультацію, як Задорнову створити товариство з обмеженою відповідальністю.

Ситуація 2.

Галкін, Коклюшкін та Шифрін створили повне товариство «ЖМО» («Жіночий модний одяг»), яке займалось пошивом та продажем одягу для жінок. При створенні товариства Галкін вніс до статутного капіталу товариства 30 000 грн, Коклюшкін – 50 000 грн., Шифрін – 20 000 грн, що в сумі склало 100 000 грн статутного капіталу.

Але у зв'язку з тим, що одяг, який вони шили та продавали в своєму магазині був з неякісних тканин та старомодних фасонів, він не користувався попитом, в результаті чого діяльність підприємства не приносила прибутку. Але потрібно було розраховуватись з кредиторами та за оренду приміщень, за поставлені тканини, платити заробітну платню робітникам та інші витрати. В результаті вони заборгували кредиторам суму в розмірі 500 000 грн. Кредитори ініціювали проти «ЖМО» справу про банкрутство.

Дайте правову оцінку ситуації? Яким чином Галкін, Шифрін та Коклюшкін як засновники повного товариства «ЖМО» будуть відповідати перед кредиторами?

Ситуація 3.

ПАТ «Контора Ніканора» провело загальні збори акціонерів, на яких 2\4 голосів акціонерів, які були присутні на зборах було прийнято рішення про ліквідацію товариства.

Дайте оцінку щодо правомірності такого рішення загальних зборів ПАТ

та поясніть, які питання відносяться до виключної компетенції загальних зборів акціонерів та який порядок прийняття рішень на таких зборах?

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
5. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
6. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
7. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
8. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
9. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
10. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
11. Економічна складова юридичної особи: сучасний стан та особливості / Ю.М. Жорнокуй, В.Г. Жорнокуй, І.І. Сядриста. *Фінансово-кредитна*

діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. № 3. С. 394–401.

12. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 6. Правове становище виробничих кооперативів

Семінарське заняття: Правове становище виробничих кооперативів

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки виробничого кооперативу.
2. Права та обов'язки членів виробничого кооперативу.
3. Управління виробничим кооперативом.
4. Правовий режим майна виробничого кооперативу.
5. Органи управління виробничим кооперативом та їх компетенція.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Підприємством колективної власності відповідно до ч.1 ст. 93 Господарського кодексу визнається корпоративне або унітарне підприємство, що діє на основі колективної власності засновника або засновників.

Ч. 2 ст. 93 ГКУ відносить до підприємств колективної власності:

- виробничі кооперативи;
- підприємства споживчої кооперації;
- підприємства громадських та релігійних організацій;
- інші підприємства, передбачені законом.

Кооперативом, відповідно до ст. 2 Закону України «Про кооперацію» визнається юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі членства для ведення

спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення своїх економічних, соціальних та інших потреб на засадах самоврядування.

Виділяють три основні види кооперативів:

- виробничі кооперативи;
- обслуговуючі кооперативи;
- споживчі кооперативи.

Одним із найпоширеніших видів підприємств колективної власності є виробничий кооператив. Його правове становище визначається положеннями Глави 8 ЦКУ, Глави 10 ГКУ та Законом України «Про кооперацію».

Виробничим кооперативом визнається добровільне об'єднання громадян на засадах членства з метою спільної виробничої або іншої господарської діяльності, що базується на їх особистій трудовій участі та об'єднанні пайових внесків, участі в управлінні підприємством та розподілі доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі у його діяльності.

Пайовий внесок або пай – це майновий поворотний внесок члена кооперативу у створення та розвиток кооперативу, який здійснюється шляхом передачі кооперативу майна, в тому числі грошей, майнових прав, а також земельної ділянки.

Управління справами виробничого кооперативу здійснюється відповідними органами управління. Вищим органом управління виробничого кооперативу є загальні збори членів кооперативу; виконавчим – правління на чолі з головою (у кооперативі, до складу якого входить менше 10 членів, обирається лише голова); контрольним органом виробничого кооперативу є ревізійна комісія (ревізор, якщо до складу кооперативу входить менше 10 членів), а в кооперативах з кількістю членів понад 50 додатково може обиратися спостережна рада, яка контролює діяльність правління.

Виробничі кооперативи можуть здійснювати виробничу, переробну, заготівельно-збутову, постачальницьку, сервісну і будь-яку іншу підприємницьку діяльність, не заборонену законом (ч.2 ст. 95 ГКУ).

Виробничі кооперативи здійснюють свою діяльність за наступними

принципами:

- добровільність членства громадян у кооперативі та вільний вихід з нього;
- особиста трудова участь членів кооперативу у діяльності підприємства;
- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає брати участь у його діяльності на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління кооперативом, рівні права членів кооперативу при прийнятті рішень;
- розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх трудової та майнової участі в діяльності кооперативу;
- контроль членів кооперативу за його роботою в порядку, визначеному статутом.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Особливості присвоєння кооперативам статусу неприбутковості.
2. Особливості прийняття учасників у члени кооперативу.
3. Особливості виключення та/або виходу членів кооперативу з кооперативу.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Членство у виробничому кооперативі (права та обов'язки його членів).
2. Законодавство про кооперацію та його особливості.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Після смерті громадянина Нікіфорова О. О., який був одним із членів виробничого кооперативу, його син вирішив вступити до даного кооперативу та стати його членом. Але інші члени кооперативу виступили проти його вступу у кооператив і рішенням загальних зборів було вирішено виділити його частку, що дісталася йому у спадок в натурі. Син Нікіфорова О. О.,

вважаючи рішення загальних зборів незаконним, звернувся до суду за захистом своїх прав.

Чи є рішення загальних зборів законним? Вирішення яких питань входить до повноважень загальних зборів?

Ситуація 2.

1) Іваненко Д. В., який був членом будівельного кооперативу окрім того самостійно займався поставкою будівельних матеріалів різним суб'єктам господарювання. Вищий орган управління даного кооперативу прийняв рішення про примусове виключення Іваненка Д. В. із числа учасників кооперативу, оскільки вважали, що його власна трудова діяльність конкурує з діяльністю кооперативу та суперечить його інтересам. Іваненко звернувся до суду з позовом за захистом своїх порушених прав.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Ситуація 3.

2) При створенні виробничого кооперативу троє учасників, що мали намір вступити до кооперативу в ролі пайового внеску внесли відповідні грошові суми і лише один учасник вніс в ролі пайового внеску земельну ділянку. Через рік діяльності кооперативу учасники, які внесли грошові суми прийняли рішення про продаж земельної ділянки, переданої четвертим членом кооперативу без його згоди для розрахунку з кредиторами. Член кооперативу, без згоди якого була продана земельна ділянка, звернувся з позовом до суду.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

4. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 02.07.1996. № 36. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>.
5. Про споживчу кооперацію : Закон України від 10.04.1992 № 2265-XII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.
6. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
7. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
8. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
9. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
10. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
11. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 7. Правове становище підприємств та їх об'єднань

Семінарське заняття: Правове становище підприємств та їх об'єднань

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин:

денна форма навчання – 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття підприємства та його основні ознаки.

2. Види та організаційно-правові форми підприємств.
3. Правове положення майна підприємств і джерела його формування.
4. Поняття, ознаки, види та організаційно-правової форми об'єднань підприємств.
5. Органи управління об'єднанням підприємств.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Домінуюче місце серед суб'єктів господарського права належить такому суб'єктові, як підприємство. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах та послугах. Тому законодавчий інститут підприємства або господарюючого суб'єкта є центральною частиною системи господарського права України, його правовою основою.

Правове становище підприємств визначається положеннями Глави 7 Господарського кодексу України та іншими нормативно-правовими актами. Відповідно до ст. 62 ГКУ підприємство – самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торгівельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому ГКУ та іншими законами.

Підприємство є самостійним суб'єктом. Підприємство при здійсненні своєї господарської діяльності має право з власної ініціативи приймати будь-які рішення, що не суперечать законодавству України. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-дослідну, торгівельну та іншу господарську діяльність. Як правило, підприємства належать до комерційних, спрямованих на отримання прибутку, організацій, хоч можуть створюватися і для некомерційної діяльності (ч. 2 ст. 62 ГКУ).

Підприємство має необхідне для суб'єкта господарювання майно. Це основні та оборотні кошти, інші цінності, якими воно володіє, користується і

розпоряджається на праві власності, оперативного управління чи господарського відання. Також підприємство має печатку її своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом.

Залежно від форм власності ч.1 ст. 63 ГКУ виділяє такі види підприємств:

- приватне, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання;
- підприємство, що діє на основі колективної власності;
- комунальне, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;
- державне, що діє на основі державної власності;
- підприємства, засновані на змішаній формі власності.

Залежно від способу утворення та формування статутного фонду (ч.3 ст. 63 ГКУ) виділяють наступні види підприємств:

- унітарні, що утворюються одним засновником, який виділяє необхідне для того майно; формує статутний фонд, не поділений на частки; затверджує статут; розподіляє доходи; безпосередньо або через керівника керує підприємством; вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства;
- Корпоративне, що утворюється двома і більше засновниками за їх спільним рішенням; діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників); їх спільного управління справами.

Залежно від кількості працюючих та обсягу валового доходу від реалізації продукції за рік підприємства поділяються на:

- малі, в яких середньо облікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні;

- великі, в яких середньо облікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні;

- середні – усі інші підприємства.

У разі якщо в статутному фонді підприємства іноземна інвестиція становить не менше як десять відсотків, воно визнається підприємством з іноземними інвестиціями.

У випадках існування залежності від іншого підприємства, передбачених ст. 126 ГКУ, підприємство визнається дочірнім.

Згідно з ч.1 ст. 118 ГКУ *об'єднанням підприємств* є господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань.

Ч.1 ст. 120 ГКУ встановлює такі організаційно-правові форми об'єднань підприємств:

Асоціація – це договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації.

Корпорація - це договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

Консорціум – це тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети.

Концерн – це статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Договірні види об'єднань підприємств.
2. Статутні види об'єднань підприємств.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Правове становище казенного підприємства.
2. Правове положення майна підприємств і джерела його формування.
3. Асоційовані підприємства: поняття та ознаки.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Складіть таблицю відмінностей між такими організаційно-правовими формами об'єднань підприємств, як концерн та консорціум.

Ситуація 2.

Для спільної діяльності три банки вирішили створити банківське об'єднання у формі асоціації, розробили статут даного об'єднання та пройшли державну реєстрацію. В процесі діяльності даного об'єднання один із банків вирішив вийти з кола його учасників та почав вимагати свою частку, але йому було відмовлено, оскільки останній рік діяльності даного об'єднання не приносив їм доходів, а навіть навпаки був збитковим. Яке рішення повинен прийняти суд?

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
5. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
6. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
7. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
8. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
9. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
10. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 8. Загальна характеристика припинення господарської діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання

Семінарське заняття: Загальна характеристика припинення господарської діяльності. Реорганізація та ліквідація суб'єктів господарювання

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та підстави припинення діяльності суб'єктів господарювання.
2. Способи і форми припинення господарської діяльності.
3. Види реорганізації та правові наслідки їх застосування.
4. Поняття та види ліквідації.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Розглядаючи поняття припинення звернемо увагу на той спектр нормативно-правових актів, якими воно регулюється. Припинення діяльності суб'єктів господарювання регулюється наступними нормативно-правовими актами, а саме Цивільним кодексом України (ст.ст. 104-112), Господарським кодексом України (ст.59), Кодексом України з процедур банкрутства, «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про господарські товариства» (ст.ст.19-21), «Про акціонерні товариства» (Розділ XVI) тощо.

У відповідності до ч.1 ст.59 Господарського кодексу України припинення діяльності суб'єкта господарювання здійснюється відповідно до закону. Звертаючись до другого питання слід вказати, що існує два способи припинення юридичної особи залежно від того, чи відбувається правонаступництво: 1) передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам; 2) ліквідація. Передання майна відбувається шляхом злиття, приєднання, поділу або перетворення. Термін «реорганізація» у Цивільному кодексі України не використовується, однак цей термін продовжує використовуватися в господарському законодавстві України.

Звертаючись до третього питання слід вказати, що під реорганізацією розуміють припинення юридичної особи з переходом всіх прав та обов'язків до правонаступника в порядку правонаступництва до іншої (інших)

юридичних осіб.

У разі злиття суб'єктів господарювання усі майнові права та обов'язки кожного з них переходять до суб'єкта господарювання, що утворений внаслідок злиття.

У разі приєднання одного або кількох суб'єктів господарювання до іншого суб'єкта господарювання до цього останнього переходять усі майнові права та обов'язки приєднаних суб'єктів господарювання.

У разі поділу суб'єкта господарювання усі його майнові права і обов'язки переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках до кожного з нових суб'єктів господарювання, що утворені внаслідок цього поділу. У разі виділення одного або кількох нових суб'єктів господарювання до кожного з них переходять за роздільним актом (балансом) у відповідних частках майнові права і обов'язки реорганізованого суб'єкта.

У разі перетворення одного суб'єкта господарювання в інший до новоутвореного суб'єкта господарювання переходять усі майнові права і обов'язки попереднього суб'єкта господарювання.

Під ліквідацією слід розуміти припинення юридичної особи без правонаступництва, тобто без переходу до інших осіб прав та обов'язків ліквідованого суб'єкта.

Скасування державної реєстрації позбавляє суб'єкта господарювання статусу юридичної особи і є підставою для вилучення його з державного реєстру. Суб'єкт господарювання вважається ліквідованим з дня внесення до державного реєстру запису про припинення його діяльності. Такий запис вноситься після затвердження ліквідаційного балансу відповідно до вимог Господарського кодексу України.

Підставою для ліквідації юридичної особи може бути: 1) рішення учасників або органу управління юридичної особи (добровільна ліквідація); 2) рішення суду (примусова ліквідація).

Рішення про добровільну ліквідацію може бути прийнято у будь-який час і з будь-яких мотивів, в тому числі у зв'язку із закінченням строку, на

який було створено юридичну особу, досягненням мети, для якої її створено, а також в інших випадках, передбачених установчими документами.

Настання обставин, які в установчих документах передбачені як підстави для ліквідації, саме по собі не призводить до ліквідації, а є лише приводом для розгляду питання про ліквідацію загальними зборами учасників або іншим уповноваженим органом юридичної особи.

Примусова ліквідація здійснюється за рішенням суду з підстав, передбачених законом.

Беручи за увагу одну із самих поширеніших організаційно-правових форм юридичної особи-господарських товариств (в якості прикладу), то на підставі ст. 19 Закону України «Про господарські товариства» товариство ліквідується:

а) після закінчення строку, на який воно створювалося, або після досягнення мети, поставленої при його створенні;

б) за рішенням вищого органу товариства;

в) на підставі рішення суду за поданням органів, що контролюють діяльність товариства, у разі систематичного або грубого порушення ним законодавства;

на підставі рішення господарського суду в порядку, встановленому Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»

г) інших підстав, передбачених установчими документами.

Оголошення про реорганізацію чи ліквідацію господарської організації або припинення діяльності індивідуального підприємця підлягає опублікуванню реєструючим органом у спеціальному додатку до газети «Урядовий кур'єр» та/або офіційному друкованому виданні органу державної влади або органу місцевого самоврядування за місцезнаходженням суб'єкта господарювання протягом десяти днів з дня припинення діяльності суб'єкта господарювання.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття

окремих проблем, явищ тощо:

1. Особливості податкового обліку при реорганізації підприємства.
2. Особливості обліку доходів та видатків при ліквідації платника податків.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Загальні засади припинення діяльності суб'єкта господарювання – юридичної особи.
2. Державна реєстрація припинення суб'єктів господарювання.

Практичні завдання:**Ситуація 1.**

Складіть таблицю відносно видів реорганізації та їх правових наслідків у відповідності до чинного законодавства України.

Ситуація 2.

Подайте повний перелік нормативно-правових актів, якими регламентується припинення господарської діяльності в залежності від його юридичної сили в наступній схемі:

Нормативно-правовий акт (назва)	Статті
1.	
2. і т.д.	

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

[//zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр).

5. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> .
6. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> .
7. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
8. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
9. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
10. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
11. Жорнокуй Ю. М. Окремі питання договорів по реорганізації юридичної особи. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 3 (74). С. 195–204.
12. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: зб. наук. ст./ за заг. ред. С. В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с.
13. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 9. Особливості ліквідації суб'єкта господарювання у зв'язку з банкрутством

Семінарське заняття: Особливості ліквідації суб'єкта господарювання у зв'язку з банкрутством

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на

семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Навчальні питання:

1. Поняття банкрутства та його правове значення.
2. Провадження у справах про банкрутство.
3. Санація боржника.
4. Ліквідаційна процедура, порядок призначення ліквідатора та створення ліквідаційної комісії.
5. Черговість задоволення вимог кредиторів.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Неплатоспроможність - неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового державного соціального страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Провадження у справах про банкрутство може проходити такі стадії:

- 1) порушення провадження у справі;
- 2) підготовче засідання господарського суду;
- 3) виявлення кредиторів та інвесторів;
- 4) попереднє засідання господарського суду;
- 5) визнання боржника банкрутом та оголошення про банкрутство;
- 6) припинення провадження у справі про банкрутство.

Таким чином, здобувачам вищої освіти при розгляді даного питання необхідно розглянути кожен етап та її проаналізувати на підставі чинного

законодавства.

Розпочинаючи розгляд третього питання необхідно вказати, що відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства санація - система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнанню боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової та виробничої структури боржника.

Ліквідація суб'єкта господарювання здійснюється ліквідаційною комісією, яка утворюється власником (власниками) майна суб'єкта господарювання чи його (їх) представниками (органами), або іншим органом, визначеним законом, якщо інший порядок її утворення не передбачений Господарським кодексом України. Ліквідацію суб'єкта господарювання може бути також покладено на орган управління суб'єкта, що ліквідується.

Орган (особа), який прийняв рішення про ліквідацію суб'єкта господарювання, встановлює порядок та визначає строки проведення ліквідації, а також строк для заяви претензій кредиторами, що не може бути меншим, ніж два місяці з дня оголошення про ліквідацію.

Ліквідаційна комісія або інший орган, який проводить ліквідацію суб'єкта господарювання, вміщує в друкованих органах відповідно до закону повідомлення про його ліквідацію та про порядок і строки заяви кредиторами претензій, а явних (відомих) кредиторів повідомляє персонально у письмовій формі у встановлені цим Кодексом чи спеціальним законом строки.

Одночасно ліквідаційна комісія вживає необхідних заходів щодо стягнення дебіторської заборгованості суб'єкта господарювання, який ліквідується, та виявлення вимог кредиторів, з письмовим повідомленням кожного з них про ліквідацію суб'єкта господарювання.

Ліквідаційна комісія оцінює наявне майно суб'єкта господарювання, який ліквідується, і розраховується з кредиторами, складає ліквідаційний баланс та подає його власнику або органу, який призначив ліквідаційну комісію. Достовірність та повнота ліквідаційного балансу повинні бути перевірені у встановленому законодавством.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Особливості судових процедур, які застосовуються до боржника.
2. Особливості повноважень Державного органу з питань банкрутства.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Поняття та загальна характеристика банкрутства.
2. Державна реєстрація припинення суб'єктів господарювання на підставі рішення суду.
3. Порядок державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи - підприємця за її рішенням.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Розкрийте сутність заходів щодо відновлення платоспроможності боржника, які містять план санації.

Ситуація 2.

Іванов І.І., який є підприємцем, звернувся із заявою про порушення справи про його банкрутство господарського суду. Який порядок банкрутства суб'єкта господарської діяльності – громадянина?

Ситуація 4.

Голова фермерського господарства «ЮК» Сидоров В. В. після закінчення сільськогосподарських робіт та у зв'язку з неспроможністю задовільнити вимоги кредиторів за грошовими зобов'язаннями звернувся з заявою про порушення справи про банкрутство даного господарства до господарського суду. При цьому Петров В.В., який є членом фермерського господарства «ЮГ», категорично заперечував проти цього.

Дайте аргументований коментар даної ситуації.

Які підстави для визнання фермерського господарства банкрутом?

Який порядок провадження у справах про банкрутство фермерського господарства згідно чинного законодавства?

Ситуація 4.

Господарський суд за клопотанням комітету кредиторів виніс ухвалу про проведення санації товариства з обмеженою відповідальністю «Бригантина». З дня винесення ухвали про санацію повноваження генерального директора, який є одночасно його одноособовим засновником та ревізійної комісії ТОВ, не були припинені. Крім того, генеральний директор виявив бажання стати керуючим санацією даного підприємства.

Дайте аналіз даної ситуації?

Що таке санація?

Яка процедура призначення санації?

Права та обов'язки керуючого санацією.

Література:

1. Конституція України : Закон Верховної Ради України від 28 червня 1996р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс : Закон Верховної Ради України від 03.10.2003 № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15> .
3. Господарський кодекс України : Закон Верховної Ради України від 16.01.2003р. №436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> .
4. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
6. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.

- Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
7. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
8. Жорнокуй Ю. М. Окремі питання договорів по реорганізації юридичної особи. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 3 (74). С. 195–204.
9. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: зб. наук. ст./ за заг. ред. С. В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с.
10. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 10. Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції

Семінарське заняття: Правове регулювання обмеження монополізму та захисту суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Поняття та ознаки монополізму. Розвиток антимонопольного законодавства та законодавства про недобросовісну конкуренцію.
2. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю. Монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання, зловживання ним.

3. Поняття та види недобросовісної конкуренції.
4. Державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства. Правове становище Антимонопольного комітету України.
5. Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства та законодавства про захист від недобросовісної конкуренції

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Один з основних принципів ринкової економіки є вільна конкуренція товаровиробників. Конкуренція є потужним стимулом економічного росту, поліпшення якості продукції і прискорення науково-технічного прогресу в суспільстві.

На вищому рівні на підставі ч. 2 ст. 42 Конституції України держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності та не допускає зловживання монопольним становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Економічною конкуренцією (конкуренцією) визнається змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначити умови обороту товарів на ринку (ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції»).

Нормативно-правовими актами в сфері захисту конкуренції (антимонопольно-конкурентне законодавство) є Конституція України (ч. 2 ст. 42), міжнародні нормативно-правові акти, які ратифіковані Верховною Радою України, Господарський кодекс України (ст.ст. 18, 25-41), Кримінальний кодекс України (ст.ст. 228, 229, 231, 232), Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст.ст. 164-3, 166-1, 166-2, 166-3, 166-4), закони України «Про захист економічної конкуренції», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про Антимонопольний комітет України» та ряд інших підзаконних нормативно-правових актів.

Державна політика у сфері розвитку економічної конкуренції та

обмеження монополізму в господарській діяльності, здійснення заходів щодо демонополізації економіки, фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, консультативної та іншої підтримки суб'єктів господарювання, які сприяють розвитку конкуренції, здійснюється органами державної влади, органами місцевого самоврядування та органами адміністративно-господарського управління та контролю.

Суб'єкти господарювання, органи влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти розвитку конкуренції та не вчиняти будь-яких неправомірних дій, які можуть мати негативний вплив на конкуренцію.

Державний контроль за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

Органи влади, органи місцевого самоврядування, органи адміністративно-господарського управління та контролю зобов'язані сприяти Антимонопольному комітету України у здійсненні його повноважень у сфері підтримки й захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму та контролю за додержанням законодавства про захист економічної конкуренції.

На підставі вищевказаного, при вивченні даної теми слід звернути увагу на наступне:

1. Визначення конкуренції, недобросовісної конкуренції, монополізму.
2. Поняття антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, узгоджених дій малих або середніх підприємств, стосовно постачання або використання товарів, стосовно прав інтелектуальної власності, узгоджені дії, які можуть бути дозволені. Окремо слід проаналізувати монопольне (домінуюче) становище суб'єкта господарювання та зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку.

3. Визначення антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

4. Поняття та змісту обмежувальної та дискримінаційної діяльності суб'єктів господарювання, об'єднань.

5. Правове становище Антимонопольного комітету України.

6. Відповідальність в сфері порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Зловживання домінуючим становищем.

2. Особливості та повноваження Антимонопольного комітету України.

Теми рефератів, які відповідають темі заняття:

1. Розвиток антимонопольного законодавства та законодавства про недобросовісну конкуренцію.

2. Поняття та види недобросовісної конкуренції.

3. Державний контроль за дотриманням антимонопольного законодавства.

4. Правовий статус Антимонопольного комітету України.

5. Відповідальність за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Складіть в письмовому вигляді розгорнуту схему, яка б відображала розвиток антимонопольного законодавства та законодавства про недобросовісну конкуренцію, витримуючи відповідну ієрархію: Конституція України – Закони України – підзаконні нормативні акти.

Ситуація 2.

Цукровий завод займає монопольне положення на регіональному ринку надання послуг по заготівлі та переробці цукрового буряку

сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств. Під час планової перевірки територіальним відділенням Антимонопольного комітету було встановлено, що заводом було укладено і реалізовано 50 договорів з сільськогосподарськими підприємствами на умовах, що 70 відсотків продукції отримує господарство, а 30 відсотків залишається заводу як оплата за переробку сировини. З фермерськими господарствами було укладено 155 договорів на умовах, що 65 відсотків продукції отримує господарство, а 35 процентів залишається в розпорядженні заводу.

Чи порушив завод антимонопольне законодавство? Дайте аргументовану відповідь.

Ситуація 3.

До територіального відділення Антимонопольного комітету звернувся з заявою завод будівельних матеріалів в зв'язку з тим, що інше підприємство на вітрині свого магазину розмістив черепицю неналежної якості з надписом: «Шановні покупці, таку «якісну» черепицю ви можете придбати у наших сусідів на заводі будівельних матеріалів. Ціна така ж, як за якісну. Подумайте».

В процесі розслідування було встановлено, що за період 2019-2020 років претензій від споживачів на якість черепиці заводу будівельних матеріалів не поступало. Дайте кваліфіковану оцінку ситуації.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 02.07.1996 р. № 36. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>.
5. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 №

3659-XII. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3659-12>.

6. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
7. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
8. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
9. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
10. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

ТЕМА № 11. Захист прав споживачів

Семінарське заняття: Захист прав споживачів

Навчальна мета заняття: освоєння, поглиблення та розширення знань відповідно до тематики заняття та питань, що запропоновані до розгляду на семінарському занятті і рекомендованих до вивчення під час самостійної підготовки, підготовки цільових виступів та рефератів.

Кількість годин

денна форма навчання - 2 години.

Навчальні питання:

1. Основні права та обов'язки споживачів.
2. Відповідальність виробника
3. Гарантійні зобов'язання.
4. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.

Методичні вказівки до кожного навчального питання теми

Дані питання врегульовані Законом України «Про захист прав споживачів», який регулює відносини між споживачами товарів, робіт і послуг та виробниками і продавцями товарів, виконавцями робіт і надавачами послуг різних форм власності, встановлює права споживачів, а також визначає механізм їх захисту та основи реалізації державної політики у сфері захисту прав споживачів.

Держава забезпечує споживачам захист їх прав, надає можливість вільного вибору продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до їх потреб і гарантує придбання або одержання продукції іншими законними способами в обсязі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності. Держава створює умови для здобуття споживачами потрібних знань з питань реалізації їх прав.

Захист прав споживачів здійснюють спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів та його територіальні органи, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи і установи, що здійснюють державний санітарно-епідеміологічний нагляд, інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також суди відповідно до законодавства.

Питання цільових виступів здобувачів вищої освіти для розкриття окремих проблем, явищ тощо:

1. Право на безпеку продукції (товарів, результатів робіт).
2. Право на належну якість продукції (робіт та послуг) і право на інформацію про товар (роботи та послуги).
3. Право споживача на обмін товару належної якості.

Теми які відповідають темі заняття:

1. Зміст законодавства про захист прав споживачів.
2. Відповідальність за порушення законодавства про захист прав споживачів.

Практичні завдання:

Ситуація 1.

Ігнатенко Л. Я. звернулася до суду з позовом до приватного підприємця Войнаровського О. Р. про розірвання договору купівлі-продажу та відшкодування збитків, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що відповідач порушив її право споживача на інформацію про якість товару, зокрема не повідомив, що дублянку рекомендовано чистити лише в спеціалізованих хімчистках, а не прати в домашніх умовах. Відповідач відмовився задовольнити позов, обґрунтовуючи тим, що продав їй товар належної якості, який містив на собі ярлик з відповідною інформацією, а дефекти з'явилися внаслідок звичайної експлуатації дублянки та застосування на виробі розчинників побутового характеру.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Ситуація 2.

Громадянка Труш В.І. придбала на ринку Барабашова термос для харчових продуктів. Коли вдома вона випробувала окропом, термос почав розповсюджувати неприємний запах хімічної речовини та через годину окріп охолонув до рівня кімнатної температури. Труш В.І. невдоволена істотними недоліками товару звернулася до продавця, в якого придбала термос. Але продавець сказав, що він не продавав їй ніякого термосу і взагалі заявив, що купований на ринку товар не підлягає поверненню. Постраждала звернулася до Держспоживінспекції.

Які права має споживач в разі придбання ним товару неналежної якості? Чи може Держспоживінспекція притягнути продавця неякісного товару до відповідальності? Що для цього потрібно?

Ситуація 3.

Громадянин Сирніков С. В. звернувся до суду з позовом до магазину «Білий слон» про розірвання договору купівлі-продажу мікрохвильової пічі, оскільки під час її продажу продавець-консультант не надав інформацію, а також інструкцію про порядок експлуатації товару. В результаті, не маючи належної інформації про правила використання мікрохвильової пічі, позивач під час її експлуатації використовував металевий посуд, що заборонено

інструкцією і що призвело до виходу даного електроприладу з ладу.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 40. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV.
Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII.
Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.
5. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
6. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
7. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
8. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
9. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій (загальна частина). Київ: Ліра, 2017. 240 с.
2. Господарське право : підручник. В. В. Сергієнко, Ю. Ю. Браславець, Н.

- М. Капустян та ін. ; за заг. ред. канд. юрид. наук, професора В. В. Сергієнка. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 412 с.
3. Господарське право України : підручник : у 2 ч. Ч.1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 340 с.
 4. Господарське право України : підручник : у 2 ч. : Ч. 2. Андрєєва О. Б., Гетманець О. П., Гришина І. І. та ін.. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2014. 368 с.
 5. Господарське право України: підручник: у 2 ч. Ч. 1. Андрєєва О. Б., Жорнокуй Ю. М., Гетманець О. П. та ін.. 2-ге вид., зі змін. та випр. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2016. 324 с.
 6. Господарське право: підручник / за ред. О. П. Подцерковного. 3-тє вид., допов. і перероб. Одеса: Фенікс, 2018. 616 с.
 7. Господарське право: практикум. А. Г. Бобкова (кер. авт. кол.) та ін.; за заг. ред. А. Г. Бобкової. Харків: Право, 2018. 592 с.
 8. Господарське право. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 15. редкол.: В. А. Устименко та ін.; Нац. Акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 784 с.
 9. Економічна складова юридичної особи: сучасний стан та особливості / Ю.М. Жорнокуй, В.Г. Жорнокуй, І.І. Сядриста. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. № 3. С. 394–401.
 10. Жорнокуй Ю.М. Договори про створення корпорації. *Вісник Національної академії правових наук України*, 2017. №1. С. 49–59.
 11. Жорнокуй Ю. М. Окремі питання договорів по реорганізації юридичної особи. *Вісник ХНУВС*. 2016. № 3 (74). С. 195–204.
 12. Застосування норм Кодексу України з процедур банкрутства: зб. наук. ст./ за заг. ред. С. В. Жукова. Київ: Алерта, 2019. 216 с.
 13. Мілаш В. С. Господарське право: навч. посіб. для підготовки до іспитів. 6-те вид., змін. Харків: Право, 2019. 336 с.

14. Правове регулювання підприємницької діяльності: навч. Посібник. Л. В. Хомко, Х. Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС. 2016. 424 с.
15. Смолин Г. В., Туркот О. А., Хомко Л. В. Господарське право України. Загальна частина: підручник. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 484 с.
16. Сядриста І.І. Деякі проблеми визначення суб'єкта акціонерної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С.61–65.
17. Швидка Т. І. Господарське право в схемах і таблицях: навч. посіб. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2021. 152 с.

Нормативно-правові акти:

18. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
19. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
20. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
21. [Кодекс України з процедур банкрутства від 01 лютого 2020 р. № 2597-VIII](#). *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
22. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 травня 1991 р., № 1023-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 30. Ст. 379 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
23. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
24. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон

України від 06 лютого 2018 р. № 2275-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. №13. Ст. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>

25. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
26. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 01 червня 2000 р. № 1775-II. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 36. Ст. 299. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
27. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003 р. № 1087-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 5. Ст. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>
28. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17 липня 1997 № 469/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 39. Ст. 261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/469/97-%D0%B2%D1%80#Text>
29. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>
30. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07 червня 1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Додаткова:

31. Судова практика Вищого господарського суду України. 2010–2012 / За заг. ред. В. І. Татькова. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 416 с.
32. Судова практика Вищого господарського суду України. Справи зі спорів у сфері корпоративних правовідносин: офіційне видання. / За заг. ред. В. І. Татькова. Київ : Ін Юре, 2012. 324 с.

33. Господарське судочинство. Судова практика у господарських справах, № 1/2011 / За заг. ред. В. І. Таткова. Київ : Ін Юре, 2012. 164 с.
34. Господарське судочинство. Судова практика у господарських справах, № 1/2012 / За заг. ред. В. І. Таткова. Київ : Ін Юре, 2012. 180 с.
35. Господарське судочинство. Судова практика у господарських справах, № 2/2012 / За заг. ред. В. І. Таткова. Київ : Ін Юре, 2012. 212 с.
36. Господарське судочинство. Судова практика у господарських справах, № 3/2012 / За заг. ред. В. І. Таткова. Київ : Ін Юре, 2012. 132 с.
37. Застосування судами цивільного і цивільного процесуального законодавства (Сер. «Б-ка судді») / За заг. ред. П.І. Шевчука. Київ : Ін Юре, 2002. 416 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

38. Верховна Рада України: Офіційний веб-сайт. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
39. Органи виконавчої влади: Єдиний веб-портал. Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
40. МВС України: Офіційний веб-портал. Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua>.
41. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Офіційний веб-сайт. Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
42. Наукова бібліотека НАУКОВА БІБЛІОТЕКА Національного університету «Києво-Могилянська академія». Режим доступу: <https://www.library.ukma.kiev.ua>.
43. Президент України: Офіційний веб-портал. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua>.
Верховний Суд: Офіційний веб-сайт. Режим доступу: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>.